

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ В УКРАЇНІ

Ризик ліквідності виникає в результаті дій менеджменту банку, пов'язаних з формуванням структури активів і зобов'язань, різних за термінами погашення (виконання). Фактори впливу на ліквідність банку групують на мега (на рівні світової економіки чи іноземних держав), макро (на рівні національної економіки), мезо (на рівні банківської системи) і мікро (на рівні банку) рівнями, що дозволяє банківській установі точніше ідентифікувати домінуючі джерела впливу на його ліквідність і ефективніше проводити управління нею.

Слід відмітити, що головним чинником виникнення ризику ліквідності є незбалансованість між термінами погашення та обсягами активів і пасивів, що призводить до зниження дохідності [7]. Система управління ризиком ліквідності повинна враховувати рекомендації і вказівки щодо організації управління та оцінки банківських ризиків, схвалені Національним банком України, міжнародний досвід управління ризиками, а також специфіку банківської установи. Ефективна організація системи оцінки, ідентифікації, управління ризиком ліквідності дозволить мінімізувати витрати банку у разі виникнення проблем з ліквідністю, що є необхідною умовою стабільного функціонування банківської установи[8].

Аналіз процесу управління ризиком ліквідності банківських установ в теорії і на практиці дає змогу стверджувати, що банківські установи України загалом дотримуються необхідної схеми управління ризиком ліквідності, яка включає ідентифікацію ризику, кількісну та якісну оцінки, планування та лімітування ризику, однак внутрішні ліміти ризику ліквідності встановлюються раз на рік, що в сучасних умовах постійних змін у фінансовому середовищі, на нашу думку, небезпечно. Ліміти ризику хоча б перспективної ліквідності повинні переглядатися щонайменше 2 рази на рік.

Враховуючи вимоги часу та міжнародної банківської спільноти, Національний банк України посилює вимоги до банківських установ щодо дотримання ними відповідного рівня ліквідності, хоча з іншого боку це негативно впливає на стан довгострокового кредитування в країні. Завдання банківської системи України на сучасному етапі полягає у залученні «довгих» вільних грошових ресурсів. Для цього необхідно, насамперед, забезпечити стабільність інфляційних процесів у нашій країні (що, зрозуміло, силами лише

банківської системи неможливо зробити), а також зацікавити потенційних вкладників у довгостроковому вкладанні коштів шляхом надання додаткових гарантій та певних пільг. Крім того, вирішальне значення у забезпеченні перспективної ліквідності банківських установ України належить Національному банку, який, залучаючи «довгі» гроші на зовнішніх ринках під державні гарантії, може забезпечувати банківську систему ліквідними коштами на певні складні фінансові періоди [9, с. 37].

Сучасний стан банківської системи та національної економіки зокрема, виявив необхідність перегляду існуючої концепції банківського менеджменту та перенесення центру уваги на комплексне управління всіма компонентами ліквідності банків на постійній основі. Застосування інструментів моніторингу достатності та якості компонентів ліквідності, планування та прогнозування її обсягів, регулювання рівня ліквідності банків шляхом застосування профілактичних заходів, контроль за станом всіх складових ліквідності – все це в комплексі надасть можливість банкам залишатися фінансово стійким навіть в умовах системної фінансової кризи.

Незважаючи на те, яку політику використовує банк для управління ліквідністю – управління активами чи пасивами, – є низка факторів, які необхідно аналізувати ризик-менеджерам у процесі антикризового управління, а саме [10]:

- наявність адекватної та ефективної внутрішньої нормативної бази (положень, процедур та ін.) щодо управління ризиком ліквідності, затвердженої відповідними органами банку;
- обсяг активів балансу та його розподіл за рівнем ліквідності;
- оцінка стабільності залучених коштів, ступінь залежності від дорогих, нестабільних джерел фінансування, наявність методик розрахунку незнижуваного залишку залучених коштів;
- обсяг та структура пасивів (визначення питомої ваги зобов'язань у пасивах банку, строкових зобов'язань та до запитання, коштів фізичних та юридичних осіб, міжбанківських ресурсів та ін.);
- середньозважену вартість залучених коштів для банку в порівнянні з банками-конкурентами;
- ліквідність вітчизняних та світових фінансових ринків;
- методи оцінки ризику ліквідності, що використовуються банком;
- висновки рейтингових служб та банківських аналітиків;
- вплив ризику ліквідності на капітал банку.

Впровадження такої інновації, як побудова системи контролінгу ризиків ліквідності кредитної організації, дозволить не лише підвищити якість управління ризиками, а й забезпечить бажаний рівень рентабельності для банку

та підприємства-партнера. Цілком природно, що впровадження запропонованих інновацій вимагає ретельної підготовчої роботи як у сфері вдосконалення планово-облікової та контрольної діяльності, так і у підготовці вищої та середньої ланки менеджменту банку та підприємства для роботи в новому культурному середовищі, орієнтованому на взаємовигідне співробітництво [11, с. 215].

Управління банківською ліквідністю, а отже, ризиками ліквідності є одним із пріоритетних завдань як комерційних так і центральних банків. Це пов'язане з тим негативним впливом, який здійснює як недостатня, так і надлишкова ліквідність як на рівні окремого банку, так і на рівні всієї банківської системи, тому підтримання оптимального рівня вільної банківської ліквідності є важливою передумовою розвитку, стійкості окремих банків та всієї банківської системи, стабільності національної грошової одиниці та зниження інфляційних процесів у країні. Сучасний міжнародний досвід управління банківською ліквідністю, що має сублимований вираз у Базельських принципових підходах до організації процесу належного управління й нагляду за ризиком банківської ліквідності у стресових ситуаціях, є доцільним і можливим до використання в сучасній українській практиці. Міжнародні рекомендації з управління ризиком банківської ліквідності також дають змогу краще зорієнтувати банки на виявлення елементів управління, націлених на подолання нестачі ліквідності у стресових ситуаціях [12, с. 293].

Використані джерела:

1. Коваленко В. В. Управління ризиком ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8057>.
2. Серпенінова Ю. С. Ризик ліквідності в загальній системі банківських ризиків. *Держава та регіони*. 2008. № 6. URL: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/K_BOA/Serpeninova_2.pdf.
3. Швець Н. Управління ризиком ліквідності в банківських установах України. *Світ фінансів*. 2010. № 3. С. 31-38. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/444>.
4. Бобыль В. В. Антикризисное управление риском ликвидности в банке: теоретический аспект. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/2045/1/Voby1.pdf>.
5. Галяева Л. Е. Инновации в системе управления ликвидностью кредитных организаций. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 1. С. 209-217. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi_2013_1_209_217.pdf.

6. Косов А.С. Міжнародний досвід регулювання банківської ліквідності та можливості його реалізації в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 5(16). С. 286-294. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/51.pdf.

Салабай Надія
(науковий керівник: к.е.н., заступник декана директора
ННІМВ ім. Б.Д.Гаврилишина ЗУНУ Живко М.А.)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ РІЗНОГО ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сьогодні є очевидним динамічність процесів у різних сегментах суспільного життя, а встановлені раніше підходи в тій чи іншій сфері суттєво змінюються. Зокрема, впродовж тривалого періоду вітчизняне земельне законодавство охоплює владні приписи використання земельних ділянок за певним цільовим призначенням. Однак сьогодні існує об'єктивна потреба в гнучкості щодо зміни чи встановлення цільового призначення землі.

Основною з правових можливостей місцевих органів щодо розпорядження землею сільськогосподарського призначення, є правова можливість використання земельних ділянок для запитів, які безпосередньо не зв'язані із сільським господарством. На сьогодні часто територія земель громад у межах населених пунктів є не досить великою, щоб була можливість задоволення всіх потреб локальної громади певної адміністративно-територіальної одиниці. У такому випадку нагальної актуальності матимуть земельні ділянки, які надані з власності державної до комунальну як реалізація підходу децентралізації.

Кожен земельний ресурс, незалежно від форм використання чи власності, володіє конкретним цільовим призначенням. Цільове призначення землі описує визначені інституційною базою та визначені органом, який надає таку ділянку у власність або користування означені межі використання землі фізичними і юридичними особами як отримувачами такого права.

На наше переконання, законодавчий поділ земельних ресурсів на категорії, є пережитком радянської епохи інституційного управління цільовим призначенням земель, тому не відповідає нинішнім потребам та вимагає перегляду. Таким чином, категорія землі визначається не до певної землі, а щодо певної її кількості. Отже, комплекс земель різного цільового призначення можуть поєднуватися у спільну категорію.